

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye — A civil társadalom és a nemzeti szint alatti hatóságok koalíciójának kiépítése a Párizsi Egyezmény kötelezettségvállalásainak teljesítése érdekében

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2016/C 389/03)

Előadó: Lutz RIBBE

Társelőadó: Isabel CAÑO AGUILAR

2016. január 21-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A civil társadalom és a nemzeti szint alatti hatóságok koalíciójának kiépítése a Párizsi Egyezmény kötelezettségvállalásainak teljesítése érdekében

(saját kezdeményezésű vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2016. június 30-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2016. július 13–14-én tartott, 518. plenáris ülésén (a július 14-i ülésnapon) 183 szavazattal, egy tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlöi a párizsi COP21 határozatait, amelyekben az éghajlatváltozás elleni eredményes küzdelem fontos fordulópontját látja.

1.2. Mindazonáltal felmerül két nagy probléma: egyrészt az egyes tagállamok benyújtott kibocsátáscsökkentési céljai (tervezett nemzeti hozzájárulásai) nincsenek összhangban a párizsi eredményekkel, másrészt – néhány kisebb előrelépéstől eltekintve – nem ismerik el kellőképpen a civil társadalom jelentőségét.

1.3. A civil társadalmi szereplők ma komoly akadályokkal szembesülnek, ha éghajlatvédelmi intézkedéseket akarnak kezdeményezni és végrehajtani. Ez mindenekelőtt azzal függ össze, hogy a politika nem ismeri fel, hogy a civil társadalmi fellépésben milyen óriási lehetőségek rejlenek az éghajlatvédelem szempontjából. Egyelőre nem érdeklődik kellőképpen az iránt, hogy a civil társadalmi szereplők milyen éghajlatvédelmi stratégiákat terveznek, milyen szükségleteik vannak, és milyen támogatást igényelnek. Sőt mi több, a szabályozási előírások részben módszeresen akadályozzák a civil társadalom éghajlatvédelmi tevékenységét.

1.4. Ennek következtében a civil társadalmi szereplők túlságosan is gyakran szembesülnek azzal, hogy nem létezik olyan fellépési keret, amely lehetővé tenné számukra az „alulról induló éghajlatvédelmi” terveik megvalósítását. Ennek az is az oka, hogy terveiket nem tudják finanszírozni, noha tulajdonképpen elegendő befektethető eszköznek kellene rendelkezésre állnia.

1.5. Az EGSZB ezért a párizsi határozatokra adandó közvetlen válaszként egy koalíció létrehozását javasolja a politika, a közigazgatás és a civil társadalom részvételével. A koalíció feladata az lenne, hogy minimálisra csökkentse a civil társadalmi éghajlatvédelem előtt álló akadályokat, a következők révén:

- az alulról induló éghajlatvédelem népszerűsítése és a „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” elvének újbóli életre keltése,
- a lehetséges civil társadalmi éghajlatvédelmi stratégiák széles spektrumának számbavétele, a civil társadalmi szereplők sokféleségének és sokszínűségének figyelembevételével,
- olyan többszintű kormányzás kidolgozása, amely megkönnyíti, nem pedig akadályozza a civil társadalmi éghajlatvédelmet.

1.6. A koalíció fellépéseit különböző politikai szinteken kell elindítani. Lényegében a következő öt feladat elvégzéséről van szó:

- (1) annak megismerése, hogy a civil társadalmi szereplők milyen éghajlatvédelmi stratégiákat akarnak, tudnak, lehetnek képesek végrehajtani, illetve milyen stratégiákat kell és szabad végrehajtaniuk, mégpedig elsősorban helyi és regionális szinten;
- (2) a strukturális akadályok azonosítása és megszüntetése;
- (3) a sikeres példák Európa-szerte történő bemutatása;
- (4) a siker feltételeinek és tényezőinek megnevezése, elsősorban nemzeti szinten;
- (5) politikai keret kialakítása a civil társadalmi éghajlatvédelem sikeres végrehajtásához, valamennyi szinten.

1.7. Ezen öt feladat végrehajtásához strukturált, de nyitott párbeszédre van szükség a koalíción belül, amelynek ebben az értelemben vitafórumként kell működnie. Ezért fontos, hogy a résztvevők tükrözzék a civil társadalom sokszínűségét, és a nyitottságon, a kreativitáson és az együttműködésen alapuló kultúrát alakítsanak ki. A vitafórum célja annak biztosítása, hogy a kidolgozandó politikai keret ténylegesen támogassa a civil társadalmi éghajlatvédelmet.

1.8. Ahhoz, hogy a koalíció teljesíteni tudja feladatait, adminisztratív támogatásra van szükség, amelynek segítségével

- a lehető legtöbb civil társadalmi szereplőt lehet bevonni,
- sor kerülhet a tervezett és már megvalósított civil társadalmi éghajlatvédelmi fellépések módszeres kutatására és az e téren elért sikerek és kudarcok elemzésére, amelynek alapján a szereplőkre jellemző jellegzetes fellépési minták írhatók le,
- megtervezhető és megvalósítható e prototípusok páneurópai kommunikálása.

1.9. A politikából és a civil társadalomból álló koalíció egy további, az EGSZB által támogatott cél elérésére is hivatott: ez a munka világának a fenntarthatóság irányába történő megfelelő átalakítása, a szakszervezetek és a munkavállalói szervezetek strukturált részvételével.

2. A vélemény háttere

2.1. A párizsi COP21 eredményei fontos fordulópontot jelentenek az éghajlatvédelmi tárgyalások során, mert ez az első kötelező erejű nemzetközi jogi egyezmény, amelyben kivétel nélkül valamennyi szerződő állam kötelezettséget vállal arra, hogy aktívan fellépjen a veszélyesként elismert éghajlati változások ellen.

2.2. A globális közösség közösen kötelezettséget vállalt arra, hogy a globális felmelegedést 2 °C alatti mértékre – sőt, lehetőleg 1,5 °C-ra – korlátozza.

2.3. Az egyezmény egy további fontos konkrét útmutatást is tartalmaz, nevezetesen azt, hogy az évszázad második felében el kell érni az üvegházhatású gázok kibocsátásának globális semlegességét.

2.4. Az EGSZB üdvözölte ezeket az eredményeket ⁽¹⁾, mindazonáltal két nagy problémát is lát:

2.4.1. Először is, a tagállamok által benyújtott csökkentési célok (tervezett nemzeti hozzájárulások) nem korrelálnak a COP eredményeivel: végrehajtásuk nem korlátozná a globális felmelegedést 2 °C-ra, hanem megengedné, hogy az 2,5 °C-ra, sőt akár 3 °C fölé emelkedjen.

2.4.2. Másodszor, nem kap kellő elismerést a civil társadalom jelentősége. Jóllehet a múltban történtek bizonyos előrelépések az átláthatóságot és a közreműködést illetően, a civil társadalom éghajlat-politikában betöltött tulajdonképpeni szerepét még nem sikerült kellőképpen megérteni: a párizsi eredményeket nem a COP tárgyalóinak, hanem a civil társadalomnak kell végrehajtania és élettel megtöltenie.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB 2016. január 20-i plenáris ülésén folytatott vitát.

2.5. Nem áll rendelkezésre és nem ismerhető fel olyan stratégia, amely a civil társadalmat stratégiai partnerként használná a COP határozatainak végrehajtásához. Ez vonatkozik az Európai Unió szintjére is, amelynek éghajlatvédelmi politikáját az „éghajlati diplomácia” mellett ezért egy másik pillérrel kell kiegészíteni. Ennek a civil társadalom fontosságának és szerepének megértésére, erősítésére és arra kell irányulnia, hogy megkönnyítse a sokféle civil társadalmi szereplő számára, hogy saját működési területén éghajlatvédelmi fellépési stratégiákat tervezzen meg és hajtson végre.

„Alulról induló fellépések” a sikeres éghajlatvédelem érdekében

2.6. Az éghajlat-politikát nem lehet és nem szabad „felülről” elrendelni, hanem csak akkor lehet sikeres, ha a vállalkozások, az önkormányzatok és a polgárok többségének széles körű egyetértésén és aktív közreműködésén nyugszik. E politikát következképpen elsősorban „alulról” hajtják végre, máskülönben megbukik.

2.7. A múltban valóban azért sikerült jelentős sikereket elérni a fenntarthatósági és az éghajlat-politikában, mert a civil társadalom képviselői – és ide tartoznak az „egyszerű” polgárok is állampolgári szerepükben – nem szorítkoztak arra, hogy csak a politikai tervekre reagáljanak, illetve magukat a „végrehajtás eszközeként” értelmezzék. Ehelyett a változás úttörőként működtek és aktívan léptek fel, és ezzel – a számukra elérhető lehetőségeken belül – jelentős sikereket értek el, valamint politikai nyomást gyakoroltak. Ez igaz mind technológiai, mind gazdasági szempontból, leginkább azonban társadalmi szempontból (e technológiák társadalmi elfogadottságát illetően, különösen a változás általános érvényesítése, tehát a szociális tanulás, valamint a „közösségtől való tanulás” során).

2.8. Miközben például az éghajlatváltozásért részben felelős eddigi energiatermelés és -politika főként a végső energiahordozókra és a kevés szereplővel rendelkező, nagy, központi struktúrára épült, és a civil társadalom többnyire csupán mint „fogyasztó” szerepelt, az éghajlatbarát fellépésre a jövőben sokkal decentralizáltabban kerül majd sor, és ahhoz mindenkinek a szerepvállalására szükség lesz. Az erre való készség kétségtelenül fennáll, és ezt következetesen ki kell használni és elő kell mozdítani.

2.9. A már ma megfigyelhető civil társadalmi fellépésben óriási innovációs lehetőség rejlik, amely a városok és községek, önkormányzatok, nagyvállalatok és szakszervezetek, valamint a magánemberek (egyének, gazdálkodók, szervezetek, kvk-v stb.) gondolkodásából, működéséből és fellépéséből adódik.

2.10. Ez a fellépés ma nagyon gyakran szervezethez kötődik és nagyon konkrét projektekre vonatkozik. Éppen ebből meríti különleges társadalmi dinamikáját. Mindazonáltal a következő is igaz: ha az ilyen kezdeményezések megbuknak, a szereplők saját zsebből fizetnek a kudarcért. Ez nem csak a pénzügyi kockázatokra vonatkozik. A civil társadalmi fellépéshez ugyanis a pénz mellett motivációra és szerepvállalásra is szükség van, és időt igényel. Ezért „meg kell hogy érje” (és nem csak gazdasági értelemben), és a kudarc kockázatának beláthatónak kell lennie. Az európai és a nemzeti politikát ennek kapcsán arra kérjük, hogy teremtsen minél szélesebb és nagyon nyitott keretet a civil társadalmi fellépés számára.

A civil társadalom fellépési szándékának útjában akadályok állnak, amelyeket meg kell szüntetni:

2.11. Az Európai Unióban már számos sikeres példa van, amely bizonyítja, hogy mennyire fontos és hatékony, ha a civil társadalmi szereplők szerepet vállalnak az éghajlatvédelemben, de e példákat sehol nem gyűjtik össze és értékelik módszeresen. Nem kerül sor annak megbeszélésére, hogy politikailag milyen tanulságok vonhatók le e sok különböző kezdeményezésből, milyen akadályokat kell megszüntetni, hogy azok még sikesebbé válhassanak és sokasodjanak, illetve hogy milyen okból buknak meg.

2.12. Ezenkívül nem léteznek hiteles ösztönzési rendszerek, amelyek lehetővé tennék a befektetett tőke refinanszírozását. Nem állnak rendelkezésre olyan mechanizmusok sem, amelyek megadnák a kívánt jelzéseket az ipari nagyvállalatokon túl a többi nem állami szereplő számára. Európában ma sokkal inkább egy ezzel ellentétes trend rajzolódik ki: a megfelelő kezdeményezések megvalósítását a hibás politikai tervek gyakran még inkább megnehezítik, sőt, akár el is lehetetlenítik. Sok esetben ebből következően nincs semmilyen (!) cselekvési keret az éghajlatvédelmi koncepciók civil társadalmi szereplők általi létrehozásához és – még inkább – végrehajtásához; elképzeléseiket nem tudják megvalósítani. Olykor egyszerűen a jogi-igazgatási keret nem megfelelő, máskor nem találunk finanszírozást terveikhez, más esetekben pedig az a tény bizonyul leküzdhetetlen akadálnak, hogy a fosszilis energiahordozók externális költségeit változatlanul

nem internalizálják teljes mértékben ⁽²⁾, és így a szénnek – az ellenkező híresztelés ellenére – nincs „rendes” ára.

2.13. Túlságosan is gyakran beszélnek az ambiciózus éghajlat-politika „vesztéseiről”, és éppilyen gyakran keltik azt a benyomást, hogy az éghajlatvédelem elsősorban lemondást jelent. Természetesen figyelembe kell venni és megfelelően kezelni kell azokat a problémákat, amelyekkel a messzemenően szén-dioxid-mentes gazdaságra való áttérés együtt jár. Ahhoz azonban, hogy a társadalom mozgósíthatóvá váljon, legalább ilyen erőteljesen kell hangsúlyozni a pozitív elemeket is. Legkésebb az utóbbi évek technológiai és gazdasági előrelépései (a megújuló forrásokból történő energiatermelés, az energia tárolása, mindenekelőtt pedig a digitális alkalmazások terén, amelyek jelentős előrelépést tesznek lehetővé az erőforrások hatékony és intelligens felhasználása terén) megalapozzák e mozgósíthatóságot.

2.14. Európa technikai és gazdasági felállása ma olyan, hogy az éghajlatvédelem és a fenntarthatóság mindenkinek előnyös lehet. Az európai energiaunió éppen ebből a gondolatból indul ki. Ennek előfeltétele, hogy a politika támogassa vagy legalább tegye lehetővé a megfelelő kezdeményezéseket, és ne próbálja meg megakadályozni azokat – esetleg azért, mert kérdésessé tesznek meglévő struktúrákat. Máskülönben a változások és előrelépések elvben könnyen kihasználható lehetőségét az éghajlatvédelem terén messze nem használják ki.

3. A politika, a közigazgatás és a civil társadalom részvételével létrehozandó koalíció sürgős szükségessége

3.1. A többszintű kormányzás új megközelítésére van szükségünk. Az EGSZB egy ambiciózus koalíció létrehozását javasolja a civil társadalmi szereplők, a helyi és regionális önkormányzatok és a nemzeti és európai szinten felelős politikai és igazgatási struktúrák részvételével.

3.2. A koalíció feladata a következő lenne:

- az Európai Unió különböző politikai területein alkalmazott megközelítések összehangolása a nem állami éghajlatvédelmi intézkedések aktiválása érdekében;
- az ezen intézkedésekben rejlő lehetőség és az általuk gyakorolt hatás megvilágítása; valamint
- a civil társadalom és az uniós és nemzeti szint döntéshozói közötti strukturált párbeszéd fórumának megteremtése, amelyben a civil társadalmi szereplők ismertetik elképzeléseiket és azokat a problémákat, amelybe a végrehajtás során beleütköztek, a fellépésre vonatkozó ajánlásokat fogalmazzák meg a politika számára, és amelyben kompetens választ kapnak az általuk felvetett kérdésekre és problémákra.

3.3. Ilyen módon a koalíció – a többszintű kormányzás kifejeződéséeként – hozzájárulhat az éghajlatvédelem jelentette össztársadalmi feladat sikeres megoldásához.

Az éghajlatváltozás változásokat hoz az emberek mindennapi életében

3.4. A COP céljait világosan azonosították, és az Európai Tanács hosszú távú jövőképet határozott meg az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, erőforrás-hatékony Európa tekintetében. Eszerint 2050-ben a mainál 80–95 %-kal kevesebb üvegházhatású gázt kell kibocsátani. Ez jelentős hatással lesz minden egyes európai polgár, minden egyes vállalkozás és személyzetének életére.

3.5. Az EGSZB a fenntartható fejlődésről szóló feltáró véleményében ⁽³⁾ már leírta, mennyire fontos, hogy nagyon komolyan vegyük éppen ezeket a küszöbön álló alapvető politikai változásokat által előidézett, a mindennapi életben jelentkező következményekkel kapcsolatos kérdéseket.

3.6. Azzal a kockázattal szemben, hogy a fenntartható fejlődést inkább fenyegetésnek, nem pedig a jövő egyik esélyének tekintik, egy egyszerű üzenet közvetítésével léphetünk fel, amely így szól: az éghajlatvédelem változásokkal jár, de a társadalom minden tagjának lehetősége van arra, hogy e változásokat egyedül vagy másokkal szövetségben aktívan alakítsa – mégpedig oly módon, hogy az ne csak az éghajlatnak váljon hasznára, hanem emellett helyben javuljanak az életkörülmények is.

⁽²⁾ Lásd a „How Large Are Global Energy Subsidies?” (Milyen volumenűek a globális energiátámogatások?) című IMF-munkadokumentumot. (WP/15/105).

⁽³⁾ HL C 128., 2010.5.18., 18. o.

3.7. Ennek az üzenetnek el kell jutnia azokhoz, akik közvetlenül érzékelnek majd egyértelműen előre látható „negatív” változásokat (például a fosszilis energiahordozók teljes ágazata), és meg kell szólítani a társadalomnak azokat a tagjait is, és aktiválni kell az általuk hordozott pozitív lehetőségeket, akik készek fellépni és mások számára mintaként szolgálhatnak.

A szereplők sokszínűségének felismerése, elfogadása és kihasználása

3.8. Civil társadalmunk rendkívül sokszínű. Az éghajlatvédelemben ez különösen érzékelhető: ami az egyik szereplőnek könnyű, azt egy másik szereplő csak nehezen tudja megvalósítani. Ezt a különbséget komolyan kell venni, és ezt a sokszínűséget lehetőségként kell felfogni és ki kell használni.

3.9. A feladat alapvetően az, hogy megfoghatóvá tegyük az „éghajlatvédelmet”. Ennek kapcsán meg kell küzdeni a tudás hiányával is. Sok esettanulmány készült ugyanis, de hiányzik a rendszerezés, amely például a szereplők kategóriái szerint tenne különbséget. Ez azért tűnik szükségesnek, mert az egyes szereplők erőforrásokkal való eltérő ellátottsága teljességgel eltérő cselekvési stratégiákat is sugall. Íme néhány példa:

- a megújuló energia területén a háztulajdonosok, bérleti közösségek vagy vállalkozók kezdeményezői, akik maguk állítják elő saját villamos energiájukat,
- vállalkozók, startupok és kkv-k, amelyek sokat tehetnek a dekarbonizációért társadalmainkban azáltal, hogy új technológiát, digitalizált munkafolyamatokat stb. fejlesztenek ki és alkalmaznak, illetve új (például a „megosztásalapú gazdaságra” épülő) üzleti modelleket, jó minőségű termékeket és szolgáltatásokat dolgoznak ki és munkahelyeket teremtenek,
- szakszervezetek, amelyek tagjaikkal együtt éghajlatvédelmi projekteket dolgoznak ki és hajtanak végre munkavállalóik számára,
- az „átállásra felkészülő városok” (transition towns) kezdeményezések, amelyek keretében a szén-dioxidot elnyelő zöldterületeket hoznak létre saját városnegyedeikben (zöldítés).

3.10. A példaként szolgáló felsorolás rávilágít arra, hogy a civil társadalmi szereplők erőforrásai nagyon különbözők, a fellépésüket mozgató logika azonban mindig azonos. Csak akkor használják fel belső, anyagi, pénzügyi és időbeli erőforrásaikat, ha reális esélyt látnak arra, hogy közvetlen hatást érhetnek el. Ez fordítva azt is jelenti, hogy ahol nem sikerül pozitív érintettséget létrehozni, fennáll a tétlenség vagy akár az ellenállás veszélye (például az új beruházási projektekkel szemben).

3.11. A példák arra is rávilágítanak, hogy a cselekvési stratégiák spektruma, amelyeket egész Európában elsősorban a nem állami szereplők terveznek meg és valósítanak meg, éppen olyan széles és sokszínű, mint maga a civil társadalom.

Az alulról jövő éghajlatvédelem nyitott folyamatként való felfogásának megtanulása és a szociális biztonság garantálása

3.12. Teljességgel helytelen lenne, ha a politika felülről lefelé irányuló megközelítések keretében csak egy politikailag kigondolt szerepet tulajdonítana a civil társadalmi szereplőknek.

3.13. A küszöbön álló változás során külön figyelmet kell fordítani a szociális biztonság megőrzésére. Az „alulról induló éghajlatvédelem” ugyan azt jelenti, hogy növekszik az egyes szereplők magánkezdeményezéseinek a fontossága, és ebből fontos gazdasági impulzusok születnek, ez azonban nem történhet a szociális biztonság rovására.

3.14. Ezért fontos, hogy az „alulról induló éghajlatvédők” a szolidaritási közösség részei maradjanak. Bizonyos esetekben ez azt fogja jelenteni, hogy újra meg kell határozni, hogyan épül fel a szolidaritási közösség, és hogy ki milyen hozzájárulásokat teljesít a szolidaritási közösség felé. Erre már csak azért is szükség lesz, mert a fosszilis tüzelőanyagok elégetése és hasznosítása eddig a szociális jóléti állam lényeges támaszai voltak. Az ettől való elfordulás és a messzemenően szén-dioxid-mentes gazdaságra való átállás nem mehet a szociálpolitikai normák és a jólét rovására, amelyet az Európai Unióban sikerült elérni. Erre különösen ügyelnie kell a politikát, a közigazgatást és a civil társadalmat tömörítő koalíciónak; sőt mi több: ennek alapján egészen új stratégiákat kell kidolgozni.

Íme egy példa erre:

3.15. A megújuló forrásokból származó energia decentralizált előállítása időközben olyan olcsóvá vált, hogy – energiahatékonysági intézkedésekkel összekapcsolva – akár a (szociális) energiaszegénység problémáját is megoldhatná. A politikának ugyanakkor jó jogi keretet és befektetési tőkéhez való hozzáférést kellene teremtenie a megfelelő kezdeményezések számára.

A politikát, a közigazgatást és a civil társadalmat tömörítő koalíciónak új élettel kell megtöltenie a „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” elvet.

3.16. Az éghajlatvédelem területén megvalósuló civil társadalmi szerepvállalás többnyire helyi vagy regionális irányultságú. A COP-tárgyalások és sok politikai vita ugyanakkor globális szinten valósul meg. Schol nem igaz azonban jobban a „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” elv, mint az éghajlatvédelem esetében. A civil társadalmi fellépés hatásai nem veszhetnek el a globális térben, azoknak közvetlenül, azaz a fellépés helyén megtapasztalhatónak, átélhetőnek és érzékelhetőnek kell lenniük.

3.17. Az európai politikát illetően ez a gondolkodás átalakítását, illetve folytatását jelenti: a helyi kezdeményezések nem sokat tudnak kezdeni a Kiotói Jegyzőkönyv közös végrehajtásra és tiszta fejlődési mechanizmusra (JI/CDM) vonatkozó logikájával. Ez alapvető probléma: a civil társadalmi szereplők fellépésére rendszerint helyi és regionális szinten kerül sor, az ehhez szükséges keretfeltételeket azonban elsősorban nemzeti és európai szinten szabják meg. Az EGSZB aggodalommal tapasztalja, hogy e szintek között szakadék tátong.

3.18. A civil társadalmi fellépés keretében a gyakorlatban megvalósuló, aktív éghajlatvédelemnek mint az európai éghajlat-politika második tartópillérének helyben kell hatnia és kézzelfoghatóvá válnia, máskülönben a civil társadalmi szereplők egyáltalán nem lépnek fel.

3.19. Fontos szerepet játszanak a régiók, a városok és a községek. Az EGSZB nagy elismeréssel tapasztalja, hogy e téren máris milyen sokféle kezdeményezés indult el e tevékenységek koordinálása érdekében. Gondoljunk csak az éghajlattal és a régiókkal foglalkozó nemzetközi csúcstalálkozóra (World Summit on Climate and Territories), a Polgármesterek Szövetségére, az ICLEI hálózatra és így tovább. Ezek gyakran olyan kezdeményezések, amelyek időközben különböző állami támogatásokra is építhetnek.

3.20. A regionális fejlesztés és az éghajlatkímélő energiapolitika jól kiegészíthetné egymást, ha a decentralizált energiatermelésre helyi vagy regionális struktúrák révén kerülne sor, és így a szél, a nap és a biomassa felhasználásából származó értékesítés helyben valósulna meg. A szereplők sokszínűségének fokozása tehát ésszerű, ezt az elképzelhető stratégiai kapcsolatot eddig mégsem vizsgálták meg kellőképpen semmilyen hivatalos uniós dokumentumban.

3.21. Ez jó példa arra, hogy az EU nem használja ki kellően átfogóan a civil társadalomban rejlő lehetőséget. A Polgármesterek Szövetségére is elsősorban az EU által meghatározott célok végrehajtásának támaszaként tekintenek. Ezzel szemben nem ismerik el kellőképpen, illetve nem használják ki módszeresen azt a szerepét, hogy új politikai kezdeményezésekhez adhat impulzusokat.

4. A politikát, a közigazgatást és a civil társadalmat tömörítő koalíció öt feladata

4.1. A koalíció öt feladatot fog kapni:

4.1.1. Először is jobban meg kell ismernünk, hogy a különböző szerepeket betöltő civil társadalmi szereplők milyen éghajlatvédelmi fellépéseket terveznek és kívánnak végrehajtani.

4.1.2. Másodszor, azonosítani kell és meg kell szüntetni a sikeres végrehajtás útjában álló strukturális problémákat és akadályokat. Ebből adódóan a politika feladata a bürokratikus akadályok és a bonyolult eljárások megszüntetése, amelyek miatt a civil társadalmi szereplők nem lépnek fel, vagy amelyek jelentősen megnehezítik a fellépést. Az Európai Bizottság az f. „Új irányvonal az energiafogyasztók számára” című közleménnyel ⁽⁴⁾ megtette az első lépést ebbe az irányba. Ez azonban messze nem elegendő, többek között azért sem, mert a „prosumer” (termelő-fogyasztó) fogalmát túlságosan szűken értelmezik ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ COM(2015) 339 final.

⁽⁵⁾ HL C 82., 2016.3.3., 22. o.

4.1.3. Harmadszor, a sikeres példákat még ismertebbé kell tenni.

4.1.4. Negyedszer, meg kell nevezni a siker döntő feltételeit és tényezőit.

4.1.5. Ötödször, olyan politikai keretet kell kidolgozni, amely megteremti a szükséges cselekvési feltételeket, hogy a civil társadalmi szereplők az éghajlatvédelemre vonatkozó cselekvési stratégiákat tervezhessenek meg és hajthassanak végre. A fellépési keret közvetítését a többszintű kormányzás feladataként kell leírni. A fellépési keret megvalósításához ugyanis éppúgy szükséges az európai, nemzeti és szubnacionális szintű politikai döntéshozók közös egyetértése, mint összehangolt fellépésük.

4.2. A feladatok végrehajtása pótlólagos igazgatási támogatást igényel, amelynek segítségével a következő munkákat kell elvégezni a politikát, a közigazgatást és a civil társadalmat tömörítő koalícióban folytatandó viták alapjaként:

- az alulról induló éghajlatvédelem kapcsán szóba jöhető civil társadalmi szereplők átfogó bevonása,
- az elsősorban regionális vagy helyi szinten már megvalósított civil társadalmi éghajlatvédelmi fellépések példáinak módszeres kutatása, amelyek alapján a vitaforumon a szereplői csoportokra jellemző prototípusok definiálhatók,
- egy egész Európára kiterjedő, később pedig globális kommunikációs stratégia kidolgozása és végrehajtása a prototípusként azonosított fellépési modellek tekintetében, mégpedig a szereplők kategóriái szerint elkülönítve,
- a vitaforumon prototípusként azonosított fellépési modellek elemzése az alapvető sikerfeltételeket- és -tényezőket illetően, megfelelő tudományos módszerekkel, majd az elemzés eredményeinek a közzétételre való előkészítése,
- a kevés erőforrással rendelkező civil társadalmi szereplők támogatása, hogy aktívan részt vehessenek a koalícióban.

4.3. A politika és a közigazgatás szerepe az lesz, hogy ezt a koalíciót – adott esetben az EGSZB-vel együttműködve – koordinálja, foglalkozzon az ismertetett akadályokkal, és azokat lehetőleg bontsa le; vagy legalábbis adjon világos válaszokat arra, hogy miért gondolja úgy, hogy bizonyos kezdeményezéseket nem célszerű megvalósítani.

A szükséges fellépési keret – a civil társadalmi éghajlatvédelem finanszírozására és az új gazdasági modellek kidolgozására gyakorolt hatások

4.4. A civil társadalmi szereplők csak akkor férhetnek hozzá tőkéhez és további beruházási forrásokhoz, ha létezik egy fellépési keret, amely elismeri a civil társadalmi szereplők sokféle szerepét, forrásokkal való különböző ellátottságát, figyelembe veszi a sikertényezőket és kedvező keretfeltételeket teremt. Ez a mai napig létező gyakorlati probléma, amelyet a politika túlságosan is kevésbé vesz figyelembe. A Párizsi Egyezmény ugyanis óriási pénzügyi hatásokkal jár, amelyek messze meghaladják az évi 100 milliárd USD összegű globális éghajlatvédelmi alapot.

4.5. A kis, helyi bankok és más hitelezők csak akkor adnak hitelt az éghajlatvédelmi célú civil társadalmi kezdeményezésekhez, ha a refinanszírozás viszonylag biztos. A politikai keretnek ezt a feltételt – a civil társadalmi szereplők éghajlatvédelmi beruházásainak kiskockázatú refinanszírozását – is teljesítenie kell.

4.6. A cselekvési keretnek meg kell teremtenie a tervezés és a beruházás hosszú távú biztonságát. Semmi sem árt jobban a szükséges szerepvállalásnak, mint a politika állandó irányváltásaiból eredő bizonytalanság.

4.7. A helyben hatást gyakorló projektekhez alternatív beruházási lehetőségekre van szükség; a civil társadalmi szereplőknek képesnek kell lenniük arra, hogy e projektek esélyeit és kockázatait saját maguk, a saját szempontjukból felmérjék és kezeljék, például szövetkezet tagjaként. Amikor a közösség felismeri, hogy a beruházások „náluk” öltönek testet, és nem válnak láthatatlanná a pénzügyi intézmények és nagybefektetők szövevényében, ez a pénzügyi intézmények iránti megrendült bizalmat is segíthet helyreállítani.

4.8. Amennyiben stabil és megbízható fellépési keret áll rendelkezésre, más növekedés lehetséges megváltozott gazdasági struktúrák mellett. Az új „növekedés” szempontjából a szociális tőke vélhetőleg éppen olyan fontos lesz, mint a pénzügyi tőke. A munka elidegenítésére részben megoldást jelent a termelő-fogyasztó koncepciójának fejlődése, és a munkamegosztást erőteljesebben közösségi struktúrákban fogják megszervezni. Ebből óriási szociális innovációs lehetőségek adódnak, ami elengedhetetlen az ambiciózus éghajlatvédelmi politikához. Új szerepkörök jelennek meg, amelyeket a „prosumer”, a „platform” és az „aggregátor” kifejezések írnak le, egyelőre pontatlanul. A „termelő-fogyasztó” éppenséggel a fenntartható életmód és a fenntartható gazdaság eléréséhez vezető lényeges sikertényezőknek tekinthető.

4.9. A gazdaság ezen új formája nem utópia, hanem már ma is számos, elsősorban helyi szervezésű éghajlatvédelmi kezdeményezésben megmutatkozik, és ezért skálázható is. A skálázásra, az utánzásra és a bővítésre nem csak az ambiciózus éghajlatvédelmi célok miatt van sürgető szükség. Ezek sokkal inkább előfeltételei annak, hogy csökkenteni lehessen a változás költségeit, és elkerülhető legyen az éghajlat- és a szociálpolitikai célok ütközése.

4.10. Az EGSZB kiemeli, hogy a Párizsi Egyezmény kifejezetten rögzíti annak szükségességét, hogy igazságosan alakítsák át a munka világát, amit már a limai éghajlatvédelmi konferencián is megállapítottak. Az új gazdasági modell keretében jó minőségű munkahelyeket kell teremteni. Ez erős társadalmi párbeszéd és kollektív tárgyalás útján valósulhat meg, amelybe bekapcsolódnak a munkaadók, és amelyeket olyan tartalmakkal és intézkedésekkel kísérnek, mint például a munkavállalók továbbképzésére irányuló, az energetikai és ökológiai fordulat keretében szükséges új képesítések megszerzését célzó intézkedések és a szociális védelmi rendszerek erősítését célzó intézkedések. Ehhez is szükséges a kedvező fellépési keret. Csak így lehetséges, hogy a civil társadalmi szereplők kompenzálják az átalakulás során egyes ágazatokban óhatatlanul megszűnő munkahelyeket és versenyképességet, és lehetővé tegyék a szociális, fenntartható és inkluzív gazdasági növekedést.

Kelt Brüsszelben, 2016. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS